

METODICKÉ USMERNENIE č. 2/2016

Štátny pedagogický ústav vydáva toto metodické usmernenie k používaniu učebníc v základných školách v školskom roku 2016/2017:

1. STUPEŇ ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Slovenský jazyk a literatúra

- ❖ Dienerová, E., Nosáľová, M., Hirschnerová, Z.: Slovenský jazyk pre 2. ročník základných škôl

V štátnom vzdelávacom programe (inovovanom) bolo zrealizovaných niekoľko úprav, ktorých cieľom bolo umožnenie žiakom osvojiť si učivo v logickej nadväznosti, dostatočnom čase a v období, ktoré je pre žiakov primerané.

K obsahovému štandardu jazykovej zložky bol pridaný pre učivo o hláskach výkonový štandard: „Zoraďovať slová v abecednom poradí na základe prvého písmena“. Už v prvom ročníku žiaci používali rôzne didaktické pomôcky (nápovedné tabule, plagáty s tvarmi písmen a pod.), kde boli písmená radené v abecednom poradí. Odporúčame **ponechať** v triede tieto materiály, aby žiaci zrakom vnímali abecedné usporiadanie a pravidelne so žiakmi upevňovať tvary písmen a výslovnosť hlások čítaním abecedy, vyhľadávať jednotlivé písmená v abecede, priraďovať slová k písmenám v abecede podľa začiatočného písmena a pod. V tematickom výchovno-vzdelávacom pláne (TVVP) odporúčame zaradiť tento výkon na záver učiva o hláskach.

K obsahovému štandardu jazykovej zložky Slabika bol pridaný výkonový štandard: „Rozdeľovať slová na konci riadku podľa slabík“ (vrátanie slov s dvojhĺskou). Delenie slov na slabiky je činnosť, ktorú žiaci robia v rámci nácviku fonematického uvedomovania už od materskej školy, intenzívne sa mu venujú aj v prvom ročníku. Odporúčame aj v druhom ročníku **neprestávať s precvičovaním a upevňovaním schopnosti žiakov uvedomovať si slabiky v slovách a deliť slová na slabiky**, používať pritom metódy používané už v prvom ročníku (tlieskanie, sledovanie pier pri výslovnosti slov, skladanie slov zo slabík a pod.). Prirodzeným spôsobom si teda žiaci zafixujú možnosť radenia slov podľa abecedy. Pri preberaní tematického celku Spoluhlásky sa naučia abecedu aj vymenovať, odstránia sa prípadné nedostatky v poznatkoch a naučia sa podľa abecedy aj zoraďovať slová. Upozorňujeme, že v druhom ročníku žiaci zoraďujú slová podľa abecedy **len podľa prvého písmena**.

Nemenej dôležitou zmenou je zaradenie kontrolných diktátov v počte 10. V štátnom vzdelávacom programe je uvedené aj ich zameranie. Odporúčame rovnomerne rozdeliť ich realizáciu.

- ❖ Dienerová, E., Nosál'ová, M., Hirková, A.: Čítanka pre 2. ročník základných škôl

V rámci úloh je potrebné **doplniť úlohy na identifikovanie strofy, verša a rýmu v básni.**

Vydavateľstvo spolu s autorkami vytvorili pracovný list, ktorý môže pomôcť učiteľom zvládnuť túto tému.

http://www.aitec.sk/assetsd/files/citanka-2rocnik-pracovny-list-vers-strofa-rym_738_sk.pdf

Slovenský jazyk a slovenská literatúra

- ❖ Halászová, A., Kováčsová, Z.: Ypsilon 1. Slovenský jazyk pre 1. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským, 1. časť, 2. časť

Z obsahu 1. ročníka ZŠ bolo presunuté učivo komunikačnej témy Človek a príroda, o mláďatách domácich zvierat do vyššieho ročníka, **preto toto učivo treba vynechať.** Zvratné slovesá, ktoré sa týkajú komunikačnej témy Ľudské telo, sa preberajú postupne, preto **je potrebné učivo zjednodušiť.** Do vyučovacieho procesu odporúčame zaradiť **úlohy na nácvik najfrekventovanejších pokynov a viac zvýrazniť vyjadrenie priestorových vzťahov.**

- ❖ Halászová, A., Kováčsová, Z.: Ypsilon 2. Slovenský jazyk pre 2. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským, 1. časť, 2. časť

V 2. ročníku ZŠ sa v rámci komunikačnej témy preberá personál školy a pribudne nová komunikačná téma Naša vlasť, preto **je potrebné doplniť učivo podľa vzdelávacieho štandardu zo slovenského jazyka a slovenskej literatúry – primárne vzdelávanie (s. 55) inovovaného ŠVP.** Do vyučovacieho procesu odporúčame zaradiť **aj úlohy na nácvik frekventovanejších pokynov a zdvorilostných prejavov.**

Matematika

- ❖ Lehoťanová, B.: Matematika pre 1. ročník ZŠ, 1. časť, 2. časť

Po analýze základných dokumentov konštatujeme, že oproti predchádzajúcemu obsahu sa požiadavky rozchádzajú s obsahom v týchto okruhoch:

Porovnávať a usporiadať (vzostupne, zostupne) predmety podľa dĺžky (šírka, výška...),

Odmerať dĺžku (výšku, šírku...) daného predmetu pomocou neštandardných jednotiek dĺžky,

Určiť na digitálnych a ručičkových hodinách celé hodiny,

Znázorniť na digitálnych a ručičkových hodinách celé hodiny.

Z obsahu jednoznačne vyplýva, že ide **o činnosti, ktoré sú pohybové,** resp. sa majú **realizovať manipuláciou s vhodnými predmetmi** vo vhodnom didaktickom priestore a učiteľ na základe miestnych možností volí najvhodnejšie varianty realizácie daných činností.

Ďalej je vo výchovno-vzdelávacom procese potrebné doplniť úlohy, ktoré reflektujú výkony:

Na základe symbolov (hore, dole, vpravo, vľavo) nakresliť (narysovať) v štvorcovej sieti obrázok,

Pomocou symbolov (hore, dole, vpravo, vľavo) popísať obrázok v štvorcovej sieti,

V štvorcovej sieti dokresliť (dorysovať) osovo súmerný obrázok.

Všetky uvedené **aktivity odporúčame realizovať v zošite s predtlačou štvorcov**, teda zošity typu 5110, resp. 515, resp. 525.

Tieto úlohy teda učiteľ zadáva do samostatného zošita. Zároveň v súlade s modernou didaktikou odporúčame, aby boli **doplnené pohybovými hrami v priestore** zameranými na orientáciu, kde štvorcovú sieť vytvára učiteľ priamo v triede a žiak sa pohybuje v priestore.

Napriek tomu vydavateľstvo spolu s autormi vytvorili pracovné listy, ktoré môžu pomôcť učiteľom zvládnuť tieto témy.

http://www.aitec.sk/assetsd/files/znazornenie-hodin-matematika-lehotanova-mad-verzia_733_sk.pdf

http://www.aitec.sk/assetsd/files/znazornenie-hodin-matematika-lehotanova-slov-verzia_732_sk.pdf

http://www.aitec.sk/assetsd/files/meranie-s-vyuzitim-palcov-lehotanova-mad-verzia_731_sk.pdf

http://www.aitec.sk/assetsd/files/meranie-s-vyuzitim-palcov-lehotanova-slov-verzia_730_sk.pdf

❖ Černek, P., Bednářová, S.: Matematika pre 2. ročník ZŠ, 1. časť, 2. časť

Do výchovno-vzdelávacieho procesu je potrebné doplniť, resp. rozšíriť:

- žiak vie robiť kontrolu správnosti (skúšku správnosti) pri práci s prirodzenými číslami v číselnom obore do 100,
- učivo o priamke, polpriamke a úsečke,
- učivo o mnohoúhelníkoch.

Kontrola (skúška) správnosti riešenia sa robí väčšinou opačnou matematickou operáciou, niekedy je však vhodné **ukázať aj to, že rovnakou matematickou operáciou možno zistiť správnosť výsledku**. Z tohto dôvodu aj priestor, kam bude žiak robiť skúšku (kontrolu) aj spôsob, ktorý bude od žiakov vyžadovať, je na učiteľovi a aj to, či bude žiadať, aby sa kontrola robila na samostatný papier, alebo priamo k príkladu. Tento proces je prebiehajúci, pretože vedie k ucelenému postupu riešenia slovnej úlohy, ktorý je zavŕšený až vo štvrtom ročníku ZŠ. Preto je možné v tejto veci postupovať počas nasledujúcich troch rokov. **Za dôležité považujeme, aby žiak vedel, v ktorej etape riešenia slovnej úlohy sa robí skúška správnosti** a to je priamou úlohou učiteľa v triede pri riešení danej slovnej úlohy.

Učivo o úsečkách, ktoré je spracované v učebnici, je východiskom pre budovanie poznatkov o polpriamkach a priamkach (v pracovných zošitoch spracované ako priame čiary).

Napriek tomu však chceme vyhovieť aj učiteľom, ktorí majú radi pracovné listy alebo materiály, ktoré im pomôžu didakticky správne zvládnuť toto učivo. Pracovné listy budú dostupné (podobne ako materiály pre 1. ročník ZŠ) priamo na webovej stránke vydavateľstva učebnice.

Učivo o mnohoúhelníkoch je pre tento vek pomerne náročné a vychádzajúc z výkonového štandardu „žiak vie identifikovať a pomenovať mnohoúhelníky“ sa opäť odvolávame na **manipuláciu**. V tomto prípade sa už desiatky rokov výborne osvedčila didaktická pomôcka

GEODOSKA, ktorú zväčša učitelia nájdu v kabinete matematiky. Žiak vymodeluje pomocou geodosky a gumičiek/špagátov mnohouholník a iný žiak ho pomenúva. Takto budované poznatky sú stále a zrozumiteľné.

Vydavateľstvo spolu s autormi vytvorili pracovné listy, ktoré môžu pomôcť učiteľom zvládnuť tieto témy.

http://www.aitec.sk/assetsd/files/pracovne-listy-k-matematike-pre-2-rocnik_737_sk.pdf

2. STUPEŇ ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Slovenský jazyk a literatúra

- ❖ Krajčovičová J., Kesselová J., Sedláková M., Hirschnerová Z.: Slovenský jazyk pre 5. ročník ZŠ

Učebnica je po obsahovej stránke v súlade so ŠVP (iŠVP), obsahuje však aj učivo, ktoré v súčasnosti zaraďujeme ako rozširujúce alebo opakujúce (väčšinou ide o učivo, s ktorým sa žiak oboznámil na 1. stupni ZŠ).

Zároveň odporúčame vynechať učivo spisovné a nespisovné slová a zaradiť ho do 7. ročníka. Je potrebné vzťahové prídavné mená presunúť zo 6. ročníka do 5. ročníka.

- ❖ Krajčovičová J., Kesselová J.: Slovenský jazyk pre 6. ročník ZŠ

Učebnica je po obsahovej stránke v súlade so ŠVP (iŠVP).

Vzťahové prídavné mená vynechať, resp. zopakovať, pretože boli presunuté zo 6. ročníka ZŠ do 5. ročníka ZŠ.

- ❖ Krajčovičová J., Krajčovičová J.: Literárna výchova pre 5. ročník základných škôl

Učebnica je po obsahovej stránke v súlade so ŠVP (iŠVP). V tomto smere je však nutné obsah, ktorý nie je v súlade so ŠVP, označiť ako rozširujúce učivo, resp. ako zopakujte si, podľa toho, či ide o učivo, s ktorým sa žiak oboznámil na 1. stupni ZŠ alebo o učivo, ktoré nie je v súlade so ŠVP.

Rozširujúce učivo:

Druhy piesní:

- zbojnícke, regrútske, vojenské, trávnicke, pastierske, banícke, valašské (pracovné),
- obradové piesne, uspávanky, koledy,
- zľudovené.

Druhy rozprávok: fantastické, realistické, zvieracie.

Druhy povestí: historické, miestne, heraldické.

Pojem **rozprávač** je nutné označiť ako **nové učivo**.

Odporúčame zaraďovať úlohy, ktoré podporujú prácu s textom na vyšších kognitívnych úrovniach, hlavne úroveň syntézy.

❖ Petriková, D.: Literárna výchova pre 6. ročník základných škôl

Učebnica je po obsahovej stránke v súlade so ŠVP (iŠVP). V tomto smere je však nutné obsah, ktorý nie je v súlade so ŠVP, označiť ako rozširujúce učivo, resp. ako zopakujte si, podľa toho, či ide o učivo, s ktorým sa žiak oboznámil na 1. stupni ZŠ alebo o učivo, ktoré nie je v súlade so ŠVP, napr.:

- alegória, inotaj,
- slangové slová – vynechať, pretože sú presunuté do 7. ročníka,
- detektívka – nechať len ako východiskový text,
- metafora – vynechať, pretože sú presunuté do 8. ročníka.

Odporúčame zaraďovať úlohy, ktoré podporujú prácu s textom na vyšších kognitívnych úrovniach, napr. syntézu.

Slovenský jazyk a slovenská literatúra

❖ Döményová, A. a kol.: Slovenský jazyk pre 5. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským

Učivo o vybraných slovách sa posúva z 5. do 6. ročníka ZŠ, preto je potrebné vynechať ho z učebnice a **do vyučovacieho procesu odporúčame zaradiť ďalšie úlohy na komunikáciu a počúvanie s porozumením.**

❖ Döményová, A. a kol.: Slovenský jazyk pre 6. ročník ZŠ a 1. ročník gymnázia s osemročným štúdiom s vyučovacím jazykom maďarským a Pracovný zošit zo slovenského jazyka pre 6. ročník ZŠ a 1. ročník gymnázia s osemročným štúdiom s vyučovacím jazykom maďarským

Do 6. ročníka sa posúva **učivo o vybraných slovách**, preto je potrebné zaradiť ho do výchovno-vzdelávacieho procesu. **Odporúčame zaradiť aj ďalšie úlohy na počúvanie s porozumením.**

❖ Alabánová, M.: Čítanka zo slovenskej literatúry pre 6. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským

Do 6. ročníka sa posúva učivo o bájkach, preto je potrebné **do vyučovacieho procesu zaradiť ukážky zo slovenských bájak.**

Maďarský jazyk a literatúra

❖ Bukorné Danis Erzsébet, Bolgár Katalin: Maďarský jazyk pre 5. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským

Do 9. ročníka ZŠ sa posúva učivo zákonitosti samohlások, a preto je potrebné ho vynechať. Naopak **do vyučovacieho procesu je potrebné zaradiť:**

- úlohy na hovorenie a počúvanie,
- úlohy na čítanie s porozumením.

❖ Ádám Borbála: Literatúra pre 5. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským

Z 5. do 6. ročníka sa posúva učivo – povesti. Učivo Lúdas Matyi odporúčame z učebnice vynechať. **Do vyučovacieho procesu je potrebné zaradiť:**

- ďalšie druhy a typy rozprávok,
- ukážky z rozprávkových románov,
- z lyriky – Petőfi Sándor: *Pató Pál úr*, *Arany Lacinak*.

❖ Bukorné Danis Erzsébet, Bolgár Katalin: Maďarský jazyk pre 6. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským

Zo 6. do 7. ročníka sa posúva učivo súkromný list a rozhovor, preto je potrebné ho v 6. ročníku vynechať. **Do vyučovacieho procesu je potrebné zaradiť úlohy na čítanie s porozumením, pretože v 6. ročníku v časti Komunikácia a sloh bol ŠVP rozšírený.**

❖ Bukorné Danis Erzsébet, Bolgár Katalin: Literatúra pre 6. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským

Do 6. ročníka sa **posúva učivo povesti a legendy**, preto je potrebné ich zaradiť do vyučovacieho procesu.

Ukrajinský jazyk a literatúra

❖ Kundrátová: Ukrajinský jazyk pre 5. ročník ZŠ s VJU a VUJ

Učebnica je po obsahovej stránke v súlade so ŠVP (iŠVP). Vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebné zaradiť viac úloh a cvičení zameraných na rozvoj komunikačných kompetencií.

❖ Sokolová: Ukrajinská literatúra pre 5. ročník ZŠ s VJU

Učebnica je po obsahovej stránke v súlade so ŠVP (iŠVP). Vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebné zaradiť viac úloh a cvičení zameraných na rozvoj kompetencií zameraných na prácu s textom.

❖ Kundrátová: Ukrajinský jazyk pre 6. ročník ZŠ s VJU a VUJ

Učebnica je po obsahovej stránke v súlade so ŠVP (iŠVP). Vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebné zaradiť viac úloh a cvičení zameraných na rozvoj komunikačných kompetencií.

❖ Sokolová: Ukrajinská literatúra pre 6. ročník ZŠ s VJU a VUJ

Učebnica je po obsahovej stránke v súlade so ŠVP (iŠVP). Vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebné zaradiť viac úloh a cvičení zameraných na rozvoj kompetencií zameraných na prácu s textom.

Biológia

- ❖ PaedDr. Mária Uhereková, PhD. a kol.: **Biológia** pre 6. ročník základnej školy a 1. ročník gymnázia s osemročným štúdiom

V roku 2016 sa pripravuje piate aktualizované vydanie učebnice, v ktorom budú uskutočnené všetky potrebné úpravy týkajúce sa inovácie Štátneho vzdelávacieho programu pre 6. ročník nižšieho stredného vzdelávania.

Geografia

- ❖ V 5. ročníku ZŠ sa používa učebnica Ružek, I. a kol.: **Geografia** pre 5. ročník základných škôl.
- ❖ V 6. ročníku ZŠ a 1. ročníku gymnázií s osemročným štúdiom sa používa učebnica Tolmáči, L. a kol.: **Geografia pre 7. ročník základnej školy a 2. ročník gymnázia s osemročným štúdiom**. Školy by mali počítať so zvýšenou potrebou týchto učebníc, pretože ich budú používať naraz žiaci 6. aj 7. ročníka základnej školy, resp. 1. a 2. ročníka gymnázia s osemročným štúdiom.

Matematika

- ❖ Žabka, J., Černek, P.: **Matematika** pre 6. ročník základnej školy a 1. ročník gymnázia s osemročným štúdiom

V roku 2016 bola učebnica prepracovaná a reflektuje všetky vzdelávacie štandardy stanovené štátnym vzdelávacím programom (inovovaným) pre 6. ročník základnej školy. V porovnaní s pôvodnou učebnicou boli pridané úlohy na kritériá deliteľnosti prirodzených čísel, úlohy na propedeutiku objemových jednotiek a kapitola o trojuholníkoch.

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV
BRATISLAVA

doc. PhDr. Ľudovít Hajduk, PhD.
riaditeľ ŠPÚ